



# ובדרכי אבותינו

עלון שבועי שע"י תלמוד תורה 'עטרת חיים' לבני תורה ק"ק תימן יע"א  
בנשיאות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

רח' הרא"ש 2 אלעד, ישראל. טל: 03-9097022

הגיליון מופץ בכל בתי הכנסת ק"ק תימן בעיר אלעד ועוד..

## פניני הלכה

### באמירת אשמורת בחצות הלילה שאלות שנשאל

מרן הגר"י רצאבי שליט"א

ידוע מנהג אבותינו נע"ג לקום באשמורת האחרונה של הלילה לאמירת הסליחות. בזמננו הדבר קשה לרבים מהציבור ואפילו לחלק מהמבוגרים שבהם בעקבות שינוי הרגלי השינה וכו'.

הדבר גורם לכך שחלק מהציבור לא מגיע בכלל לאמירת הסליחות, וחלקו מצטרף למניינים של אחינו הספרדים בחצות לילה.

בעקבות כך מגיעים לראש השנה כשכמעט רק הזקנים יודעים לומר הסליחות ברגש כדבעי.

באנו בבקשה לכת"ר להורות דעה מה נעשה.

א. האם להקים מנין בחצות הלילה בנוסח תימן?

ב. האם צריך להתעטף בטלית גם בלילה?

ג. האם אפשר להתחיל בפיוטים לפני חצות לילה ורק י"ג מידות יהיו בחצות ממש?

המשך בעמוד השלישי

## בנתיבי החינוך

הרב אליהו נהרי שליט"א מנהל הת"ת

כי יהיה לאיש בן (הברים כא. יח)

מובא ב'מנחת יהודה' למהר"י גזפאן זצ"ל משם 'רבינו בחיי' בזה"ל: אמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי דין זה של בן סורר ומורה לא אירע מעולם. והוא שתמצא בפרק בן סורר ומורה, תניא בן סורר ומורה ועיר הנדחת לא היו ולא עתידין להיות. ולמה נכתבו, דרוש וקבל שכר: ואם כן יש לשאול מפני מה הוצרכה תורה להודיע ולכתוב מה שלא היה ומה שלא היה עניינו נוהג בדרך העולם.

אבל זה היה מחכמת התורה, ללמד דעת את העם בגודל חיוב אהבת השם יתברך, שהרי אין לך אהבה בעולם כאהבת האב והאם לבן, וכיון שהבן עבר על מצות השם יתברך וזה דרכו כסל לו, חייבים הם שתגבר אהבת השם יתברך על אהבת הבן, עד שיצטרכו להביא אותו הם בעצמם לבית דין לסקילה.

וכבר בא זה הענין בחיוב גודל אהבת השם יתברך מפורש בתורה בענין העקידה, כי אברהם עם היות אהבתו של יצחק עזה וחזקה, שבא אליו אחר הזקנה והייאוש, אף על פי כן כשצוהו להקריבו עולה, טרח בדבר מיד, והגביר אהבת השם יתברך על אהבתו של יצחק. ועל שלמות המעלה הזאת, קראו אברהם אוהבי. ואז נתפרסם לכל העולם גודל חיוב האהבה לשם יתברך, שהיא ראוייה להעביר כל מיני אהבה. ומוזה אמרו דרוש וקבל שכר. כך שמעתי מפי הרב ר"ש. ומה שנמצא שם אמר רבי יוחנן אני ישבתי על קברו של בן סורר ומורה ועל תלה של עיר הנדחת, אפשר לומר דפליג אברייתא, או שמא הא דרבי יוחנן לא היה בן סורר ומורה גמור בדין תורה שנגמר לסקילה. עכ"ל.

ומזה בין יבין האדם שכאשר אנו מחנכים ילדנו לתורה ולמצוות, הוא לא בכדי שלא יהיה לנו בן שנתבייש בו, או להיפך בן שנתפאר בו, אלא בן שיעשה רצונו יתברך ויתגדל ויתקדש שם ה' ב"ה בעולם ולא להיפך ח"ו.

נמצינו למדים הדרכה נפלאה בחינוך הילדים, שכאשר אנו מורים לילד לעשות דבר מה או מתקנים אותו לילך בדרך נכון וישר, נאמר לו, שכל מה שאנו מורים לו, זה בשבילך! שאתה תצליח! שלך יהיה טוב! ר"ל, בין אם תעשה ובין אם לא תעשה, לנו זה לא יוריד או יעלה, לך זה יוסיף או יגרע, הבחירה היא בידך. וגם כאשר נענישנו נאמר לו להדיא, זה בשביל לעזור לך! לנו העונש לא מוסיף ולא מעלה. וכאשר הילד שומע תמיד זאת, מבין בשכלו וגדל בהבנה ברורה שאם ילך בדרך הסלולה או להיפך, הכל הוא עושה לעצמו וממילא גם כאשר לא יהיה ליד מחנכיו ומוריו ישקול בפלס צעדיו, ולא רק זאת אלא גם לא יעלה על לבו שמחנכיו 'מחפשים אותו' או 'פועלים מ'נגיעה עצמית', וממילא יאהבם מאוד ויזכור זאת להם לטובה כל חייו. והמשכיל לילך בדרך זו יראה כי ה' עמו, ושקט ושלוח ישכנו בביתו ובכיתתו, ושלום מאדון השלום יהיה מנת חלקו.

יבורך ממעון הברכות, האיש אשר ידיו רב לו בפעולות, וידי מרן שליט"א בו תמוכות, ונעזרים אנו בו רבות, הלא הוא ידידנו היקר הרב שילח יגאל'י. יהא רעוא שיתמלאן כל משאלות לבו לטובה, ויראה זרעו רב כחול ימא, יראים ושלמים עושים רצון שוכן שמיא באהבה ובשמחה רבה, אכ"י

# מחידושי רבותינו

המשך משבוע שעבר

מתוך 'צדה לדרך' למהר"י צ'אהרי זצ"ל.

פתרונות 'לפרשת שופטים'  
אחודה חידה! שתי תורות למלך, אחת  
עמו ואחת גנוזה, ובפס' 'משנה תורה'.  
הזוכה בהגרלה: ישי אגסי.  
מי בתמונה: הרב יעקב גרסי.



אלהיה אלהי  
טעם המשנה את  
משמעת הפס' מלאו להן,  
ומרמז על ימות המשיח  
בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

מי בתמונה?



בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

לרפואת ולזווג  
הגון הרה"ג  
יחיאל בן יוסף  
גרפי בשכחע"י

ומאחר שסדרתי ספרי הרב (הרמב"ם) וסמיכותיהן על הסדר. עוד יש לי בהן דברים למפרע להעיר לב המעיין והאוהב הגיית התורה כענין שנאמר באהבתה תשגה תמיד. והוא, שהשופטים אינן הגונים אלא בידיעת משפטים ומן המשפטים יוצאין לאמת בקנין חבר לישא וליתן עמו ושניים שעוסקין בתורה שכינה עמהם, דאין קנין תורה אלא בנזקים או בתחלת לימוד או שיכתת רגליו מעיר לעיר ויפשוט מעליו תענוגי העולם הזה על דרך מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה פת במלח תאכל. ולא די לו באלו הנזקים אלא שצריך טהרת הגוף והנפש תמיד כל מה (דף 90, למגיה) שלומד אינו שוכח. ואי אפשר לטהרה אלא בקרבנות וקרבת העולם הזה הם התעניות. ואין התענית שלימה אלא בעבודה שהיא התפלה. ואין עבודה שלימה אלא בזרעים לאכול, על דרך מה שאמרו רבותינו ז"ל אם אין קמח אין תורה. דבר אחר, ואין עבודה שלימה אלא בזרע כשר, רצה לומר מאשה כשרה הראוי להזרע ממנה. ואי אפשר לעשות זה האדם לעצמו אלא על ידי פלא והוא שיומינו לו מן השמים פרנסתו בנחת ולא בצער ואשה הגונה שאין הפלאה ונס אלא לבעלי קדושה בהתחלה. ואין קדושה נודעת אלא בנשים, רצה לומר שיהיה האדם עוצם עיניו מראות ברע נקרא קדוש, ואף על פי שהוא בזה המנהג אין קדושתו יתירה אלא בזמנים כגון שבתות וימים טובים. ואם תאמר מאחר שהם ימים מקודשים צריך לפרוש מן הנשים בהן אדרבה שעונת תלמידי חכמים מלילי שבת ללילי שבת והוא מכלל העונג וקראת לשבת עונג. נמצאו הנשים אינן ראויין אלא בזמנים, וצריך אותו עונג להיות באהבה לא מתוך מריבה ולא מתוך שכרות וכיוצא בהן. כל אלו הדברים קל עשייתן אצל בעלי המדע, וכך אמרו רבותינו ז"ל דעת קנית מה חסרת. וכן הוא אומר, ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. הנה לפניך דברי הרב כפי העולה על לבו בוא ואכול מטוב חלבו אשר העמיד סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה בניבו והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו.

ונראה לי אני החושק בזה הספר כמה שסידר הרמב"ם זכרונו לברכה י"ד ספרים, ונתן בהם סימן ליודעי חן במדע אהבתך לזמנים, ובנשים, קדושתך פליאה, זרעים מעבודת קרבנותיך, תטהר מנזקים בקניה, י"ב רמזתים לך והנה במשפטים ושופטים י"ד מלאה, מה שסידר הרמב"ם בדרך זו תדע שהאדם הזה מתחלת בריתו לא ניתנה לו דעה לידע טוב ורע ומה שיקרה אותו ומן המקרים אלא על ידי רוב ימיו ושנותיו יבין וידע במדעו כוח פעולתו ויבוא לידי מעשה ומצוות והא לך ראייה מאברהם אבינו ע"ה שלא השיג אמתת הבורא אלא בן מ"ה שנה, והאדם משולד הוא חסר בדעה אינו מכיר בין ימינו עד שיגדיל וילמד. לכך לימד אותנו הרמב"ם זכרונו לברכה בתחלת ספריו שכיון שניתנה באדם דעה נכונה הוא בא לכלל אהבת השם יתברך ועושה המצוות שמחוייב בהם בזמנים ידועים ושומר שבת וימים טובים ואחר כך נושא אשה ומקדש עצמו מכל הרהורים רעים המביאים לידי חטא, ומפריש עצמו מאיסורי זרעים כגון כלאים ונטע רבעי וגזל הנאכל ועובד השם מיראה ומאהבה והקדוש ברוך הוא מעלה עליו כאלו הקריב קרבנותיו בטהרה, בתורת נזקים כדי שלא יבשל באחת מהן, וקונה לעצמו קנין ברור בתיקון אמתו כדי שלא יבא לידי דין עם חבירו וילכו אצל השופט לדון ולכך נתן הרב בספריו על ענין זה דרך לימוד בסוף, קראו יד חזקה, ר"ל כשתעשה דברך ודרכיך על דרך זו במצוות הבורא יתברך ויתעלה הוא ישלים חפצך ותהיה ידך חזקה, רצה לומר כשתעשה השם ברוך הוא יעשה חסדו ולא תעלה קנאתו על לב אדם ולא קנאת אדם תעלה על לבינו אמן נצח סלה לעד.

כי תדר נדר לה' אלדיך וגו' (דברים כג. כד)

הנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שכל הנודר אף על פי שמקיים נקרא חוטא, שנאמר וכי תחדל לנודר לא יהיה בך חטא, עד כאן. וקשה איך על ידי שנדר ושלם יקרא חוטא, והלא מצינו ענין זה בתורה וידר ישראל נדר, משמע שמצוה לידור, ומה גם בעת צרה, והרי היא מדה טובה. ושמא יש לומר שכוונת הפסוק כמה שאמר כי תדור נדר לה' אלדיך, הזהר שלא תאחר לשלמו אלא כל אשר תדור שלם, רצה לומר מיד. וזה נקרא נדר שאין בו חטא. מה שאין כן אם תאחר לשלמו, בזה יש חטא, אף על פי שאתה מקיים נדרך, שיש בך חטא האיחור.

וזהו אמרם זכרונם לברכה אף על פי שמקיימו נקרא חוטא. וזה על דרך מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה כי דרוש ידרשנו וכו' ואז יהיה בך חטא אף על פי שתשלם. ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום, טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, רצה לומר מיד סמוך לנדר. שאם ידור ולא ישלם כל עיקר, לית דין בעי מורה, שבודאי יענש בשביל זה, וטוב שלא נדר ולא שלם

לרפואת שירה בת נח לוי בשכחע"י	לרפואת שושנה בת יחיאל רייבי בשכחע"י	לזש"ק תומר ישראל בן יעקב ואודליה בת מנשה	לרפואת יוסף בן משה דנין בשכחע"י
-------------------------------------	---	--	---------------------------------------

## מהליכות אבותינו

מעוררי הישנים

ידוע הדבר שאצל אבותינו הקדושים היה ממונה אדם שהיה מסתובב ברחובות היהודים בכל לילה ומעורר את הגברים לעבודת הבורא.

נפלא הדבר שאחד המעוררים אשר שמו מארי סאלס בן סלימאן גובי זצ"ל היה סומא (סגי נהור) וכבר בשעה שתיים בלילה היה מסתובב עם מקלו בין הבתים ג' פעמים, להעיר את האנשים לאמירת תיקון חצות והאשמורות והתפילה. בראשונה היה מעורר את הזקנים והמבוגרים הקמים בהשכמה מאוד. ובפעם השנייה היה מעורר את הנשואים. ויותר מאוחר היה מעורר את הנערים. וכל זה על אף שאינו רואה, והיה יודע היכן גר כל אחד ואחד.



לא זו בלבד, אלא מספרים שכל מי שאבדה לו אבידה היה פונה אליו ואומר לו את סימני האבידה. והוא היה מסתובב ברחובות ומכריז 'מי מצא אבידה'. והמוצא היה אומר אני, והוא נותן לו סימניה ומחזיר האבידה לבעליה.

גם שבוע לפני פטירתו כשהוא בבית אבות, הודיע למשפחתו שיעוד שבוע מסתלק הוא לבית עולמו. וכן הוה. אשריהם הצדיקים, אשר דרכיהם נכוחים. ואם הפטור מן המצוות כך, מה נענה אנו אחריו?

### אמירת אשמורות

עץ חיים למהר"ץ בהקדמתו לאשמורות

והחיוב בכל זה מוטל יותר חיוב על התלמידי חכמים להיות ראשונים לבוא לבית הכנסת בהשכמה כדי שמהם יראו ע"ה וילמדו מוסר בק"ו.

ידוע לכל. ועוד שמא יש לומר וללמוד מכאן שמי שהוא נודר על תנאי, שאף על פי שלא יתקיים התנאי, ראוי לו לקיים נדרו. וזהו אמרו כי תדור נדר, הזהר שיהיה לה' אלדיך, לשתי בחינות אלו, בין לה' שהוא בחינת רחמים, בין לאלדיך שהוא בחינת דין. ועל שתיים אמר לא תאחר לשלמו. והטעם, שאם תאחר לשלם וכל שכן שלא תקיים נדרך, שדרוש ידרשנו ה' אלדיך מעמך, כי יחסר (?) מעונך, ואז על ידי זה יהיה בך חטא, רצה לומר חסרון הניכר. ואם כן שמע בקולי איעצך, כי מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלדיך נדבה, אף על פי שהכל שלו יתברך, אני חושבו לך לטובה, וכאלו משלך נתת על ידי נדיבות לבך.

ועוד שמא יש לומר ולהמציא טעם למה שאמרו רבותינו זכרתם לברכה שכל הנודר אף על פי שמקיים נקרא חוטא, והוא כי נודע שלא ידור האדם על הרוב אם לא כשרואה איזו צרה חס ושלום שתבא עליו, ואז פוצה פיהו בלשון נדר. וכמו שמצינו ענין זה גבי יעקב אבינו עליו השלום, דכתיב ביה וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלדי' עמדי ושמרני וגו'. וכן מצינו במקום אחר וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן נתן את העם הזה בידי. מוכח ממכאן שלא פתחו בלשון נדר אלא מחמת שהיו מתיראים שמא יבאו לידי סכנה חס ושלום. מכאן סמך למה שאמרו רבותינו זכרתם לברכה שכל הנודר אף על פי שמקיים נקרא חוטא, רצה לומר שלא בא לידי נדר אלא מתוך חטאו, על דרך מה שאמר הכתוב פחדו בציון חטאים.

ושמא יש לומר לפי זה, שזהו מה שאמר הכתוב וכי תחדל לנדור, רצה לומר כשתראה איזה צרה ואין אתה ירא ממנה ולא תידור בשבילה, בזה בטוח אתה שאתה צדיק, מאחר שאין אתה ירא. וזהו אמרו וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא.

(ימנחת יהודה' למהר"י גופאן זצ"ל)

המשך מהעמוד הראשון

## פניני הלכה

ד. ע"מ לא להטריח האם ניתן לומר רק את הסליחות המובאות בשע"ה חלק ג'?

תשובה מרן שליט"א

א. לפי המצב שלכם, טוב הדבר להקים מניין אשמורות בחצות הלילה, כי מאז זה נחשב עת רצון, וכן מבואר בזוהר הק'. אעפ"י שאם אפשר, היה רצוי להמשיך במנהג אבותינו שקמים באשמורת האחרונה וכמבואר בשלחן ערוך סימן תקפ"א.

וצריך לדעת שהמנהג לקום באשמורת האחרונה זה רק בדורות האחרונים, אבל לפני כ-300 שנה יש שנהגו לקום בחצות הלילה ולחזור לישון בבתיהם, כמו שנוכר בתכאליל כת"י של מהר"י בשירי ומהר"י ונה, והבאתי דבריהם בסוף סדר האשמורות עם מענה לישון (בני ברק ה'תשמ"ח דף י"א).

עכ"פ כיום במקומות רבים זה עדיף ומוכרח, בפרט בני הדור הצעיר, כי לפנות בוקר הם לא יקומו. וע"ע בשערי יצחק שיעור מוצש"ק כי תבוא ומוצש"ק נצבים וילך ה'תשע"ג.

ב. כך הוא המנהג להתעטף (וכמובן בלי ברכה), והדבר הזה מוסיף יראת שמים וכבוד ראש, שהם נחוצים בפרט לעת כזאת בחודש אלול ועשרת ימי תשובה.

ג. כן.

ד. כן, דהיינו שתיים עשרה הסליחות העיקריות, כי אם יאמרו את כל הסליחות אזי ימהרו יותר מדאי כמו שאמרת.

לעילוי נשמת חיים בן יחיא נהרי ז"ל, אוריאל אהרן בן אליהו פרץ ז"ל,

דוד בן סעיד בשארי ז"ל, יוסף בן יחיא נהרי ז"ל, ר' אברהם בן יצחק דאוד טביב זצ"ל,

יפה בת יחיא נהרי ע"ה, תנצב"ה



## חכמי תימן

הרב נסים בן יהוא עאשרי זצ"ל חי לפני כמאה וחמישים שנה ביישוב מעראץ.



קיבל תורה מאביו רב הקהילה. לאחר מכן נתמנה לראש הישיבה הכללית שליד בית הכנסת הגדול בעדן. תנצב"ה.



## התודה...

## ו הברכה...

לתלמידים היקרים החביבים, אשר מלבד נשיאתם בעולה של תורה, באו וסייעו בארגון וניקוי התי"ת לקראת שנת הלימודים החדשה, הלא הם מבני משפ'

### טסה הי"ז

יה"ד שיזעו לגדול בתורה ובראיה ובמעשים טובים, ויהיו ת"ח גדולים ויראים, עושים רצון שוקי שחקים בשמחה ובתמים, ואנור תורה מהם יזרח ויאיר כחמה בעהרי יומא, אכ"י"ד

הערות, הארות ותשובות לחידות  
ניתן לשלוח לפקס: 03-9130009  
או במייל:  
e0504150896@gmail.com

## תפארת בנים



מתלמידי הגנים בתפילה... בלימוד... בעבודות... במשחקים



## בדרכיהם אתהלך...

בזכות הבטחון (ח"א)

אחד מיהודי העיררה כוחלאן ושמו סעיד אעכל, היה נוהג שלא לצאת לעסקיו אלא לאחר תפילת שחרית, יהיה מה שיהיה. [היו יהודים שמפני דוחק פרנסתם, היו יוצאים לעסקיהם לפני שהגיע זמן התפילה, וכשהגיע הזמן היו מתפללים במקומם].

מידי שבוע היה סעיד נוסע לשוק שבעיר חגה, קונה כמות בדים, ומוכר אותם בשוק כוחלאן. סחורתו היתה מבוקשת ותמיד היה מוכר את כולה עד שעות הצהריים. הצלחתו של סעיד היהודי העלתה עליו את קנאתם של סוחרי הבדים המוסלמים והם ביקשו להצר את צעדיו. יום אחד פנו אליו באיום, לבל יביא סחורה, ואם יביא – דמו בראשו. היהודי שראה כי סכנה נשקפת לחייו, החליט כי מעתה יישאר בביתו ולא יחפש מקום אחר למכור בו את סחורתו.

יום אחד הגיע לשוק כוחלאן מוסלמי אחד, מהקונים הקבועים של סעיד. כדרכו, פנה למקום בו רגיל הוא למצוא את סעיד היהודי. משלא מצאו, שאל לאנשי השוק: "היכן סעיד, סוחר הבדים?". אמרו לו: "הוא נמצא בביתו". הלך המוסלמי לביתו של סעיד, נכנס ואמר לסעיד: "באתי לקנות בדים, והא לך צרור גרעיני חיטה כתמורה". נטל סעיד את הצרור והנה לתדהמתו גילה כי הוא מלא פנינים יקרות. היהודי שהבין כי בודאי המוסלמי טעה (טעות הגוי מותרת), הרזה בדעתו מה עליו לעשות והנה עלה בראשו רעיון.

המשך אי"ה בל"ג בשבוע הבא

לזש"ק

יובל בן דוד

ורות בת זכריה

לזש"ק

שלום בן יעקב ומירב

טליה בת מנשה